

УДК 614.253:351.77:61-057

М.П. Гребняк, О.В. Кірсанова, В.В. Таранов

Формування кадрового потенціалу громадського здоров'я

Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя, Україна

Мета – обґрунтування парадигми формування кадрового потенціалу громадського здоров'я.

Матеріали та методи. У роботі використана нормативна база галузевих стандартів вищої медичної освіти, міжнародні практики у системі громадського здоров'я. Застосовано бібліографічний, аналітичний методи та системний підхід.

Результати. Методологічною основою розвитку системи громадського здоров'я є інноваційний підхід до створення інноваційного освітнього середовища з оновлення складу й структури освітніх програм, формування найбільш значимих для здоров'ятворчості професійних компетенцій. У методологічному плані формування промоцій здоров'я базується на первинній, вторинній та третинній профілактиці в рамках саногенетичної стратегії.

Висновки. Система громадського здоров'я є якісно новою спеціальністю в галузі медицини і потребує нових підходів до підготовки фахівців на засадах здоров'ятворчості. Парадигма формування кадрового потенціалу громадського здоров'я складається із шести блоків: «Мета і завдання системи громадського здоров'я», «Професійна мобільність викладачів», «Інфраструктура формування кадрового потенціалу», «Професійні компетенції студентів», «Інноваційні технології здоров'ятворчості», «Промоції здоров'я».

Ключові слова: громадське здоров'я, кадровий потенціал, інноваційні технології, промоції.

Вступ

Сучасний стан здоров'я населення держави характеризується кризовими явищами. Специфічними ознаками якого є депопуляційні процеси, верхсмертність чоловіків, найвищі у Європейському регіоні смертність немовлят та смертність від загальних причин, суттєве скорочення середньої тривалості життя, трансформація вікової структури в бік дуже старого населення [1, 3, 5, 6].

В зв'язку з цим охорона здоров'я відносяться до сфер, що динамічно розвиваються, та надзвичайно гостро ставлять проблему забезпечення кадрами. Існуюча система підготовки фахівців з гігієни та соціальної медицини не відповідає вимогам нової системи громадського здоров'я. По-перше, гігієна спрямована на вивчення впливу зовнішніх чинників на організм та гігієнічне нормування навколишнього середовища, а соціальна медицина – вплив соціальних умов на здоров'я та розвиток соціальної інфраструктури. По-друге, зростання інноваційної складової охорони здоров'я потребує фахівців із принципово новим творчим мисленням. Тому задача підготовки кадрів у ВНЗ полягає щоб випускники поряд із професійною компетентністю вільно володіли сучасними інформаційними технологіями та мали навички практичного застосування різноманітних інноваційних технологій у сфері здоров'ятворчості [2, 4].

Мета роботи – обґрунтування парадигми кадрового потенціалу громадського здоров'я.

Матеріали та методи

У роботі використана нормативна база галузевих стандартів вищої медичної освіти, міжнародні практики у

системі громадського здоров'я. Застосовано бібліографічний, аналітичний методи та системний підхід.

Результати досліджень та їх обговорення

Реструктуризація вищої медичної освіти щодо стратегічного розвитку системи громадського здоров'я в Україні має на меті підготовку фахівців здатних вбудовуватися у нові та найновітніші технології здоров'ятворчості у відповідності зі соціально-економічними умовами, що змінюються. Методологічні засади системи підготовки фахівців зі здоров'я зберігаючими та здоров'я формуючими технологіями можуть бути представлені у вигляді наступної парадигми (рис.)

Основними блоками якої є «Мета і завдання системи громадського здоров'я», «Професійна мобільність викладачів», «Інфраструктура формування кадрового потенціалу», «Професійна компетентність випускників», «Інноваційні технології здоров'ятворчості», «Промоції здоров'я». Системоутворюючим чинником парадигми формування кадрового потенціалу громадського здоров'я є мета й завдання. Основна мета полягає у запобіганні хвороби, а не лікування постфактум, тобто вона спрямована на те, щоб зробити організм здоровішим, молодшим (за біологічним віком) і ефективнішим. Іншими словами, завдання полягають у створенні для людини дизайну оздоровчих програм.

Первинною ланкою формування кадрового потенціалу є професійна мобільність викладачів (навчально-методична, науково-дослідницька, організаційно-адміністративна, модераторська). Навчально-методична професійна мобільність викладачів визначається використанням інформаційно-комунікаційних технологій, розробкою нових типових та

робочих програм та підручників, методолого-дидактичним вибором освітніх технологій з врахуванням специфіки навчальної дисципліни; організацією проєктивної діяльності студентів; комплексним використанням сучасних методів й засобів навчання. Науково-дослідницька професійна мобільність викладачів передбачає постійне розширення компетенцій та оновлення наукових знань; використання результатів НДР у навчально-виховному процесі. Організаційно-адміністративна мобільність характеризується пошуком виробничих, інформаційних та матеріально-часових

ресурсів; систематичним оновленням банку даних програм академічної мобільності. Модераторська мобільність передбачає пошук й застосування способів системного та структурованого ведення семінарів із прозорими методами ефективної підготовки, проведення і підсумком занять, постановку ключових питань, розробку структури алгоритму практичних занять, вибір технік та формату модераций; творче застосування сукупності технік та прийомів організації взаємодії у групі з метою прийняття рішень.

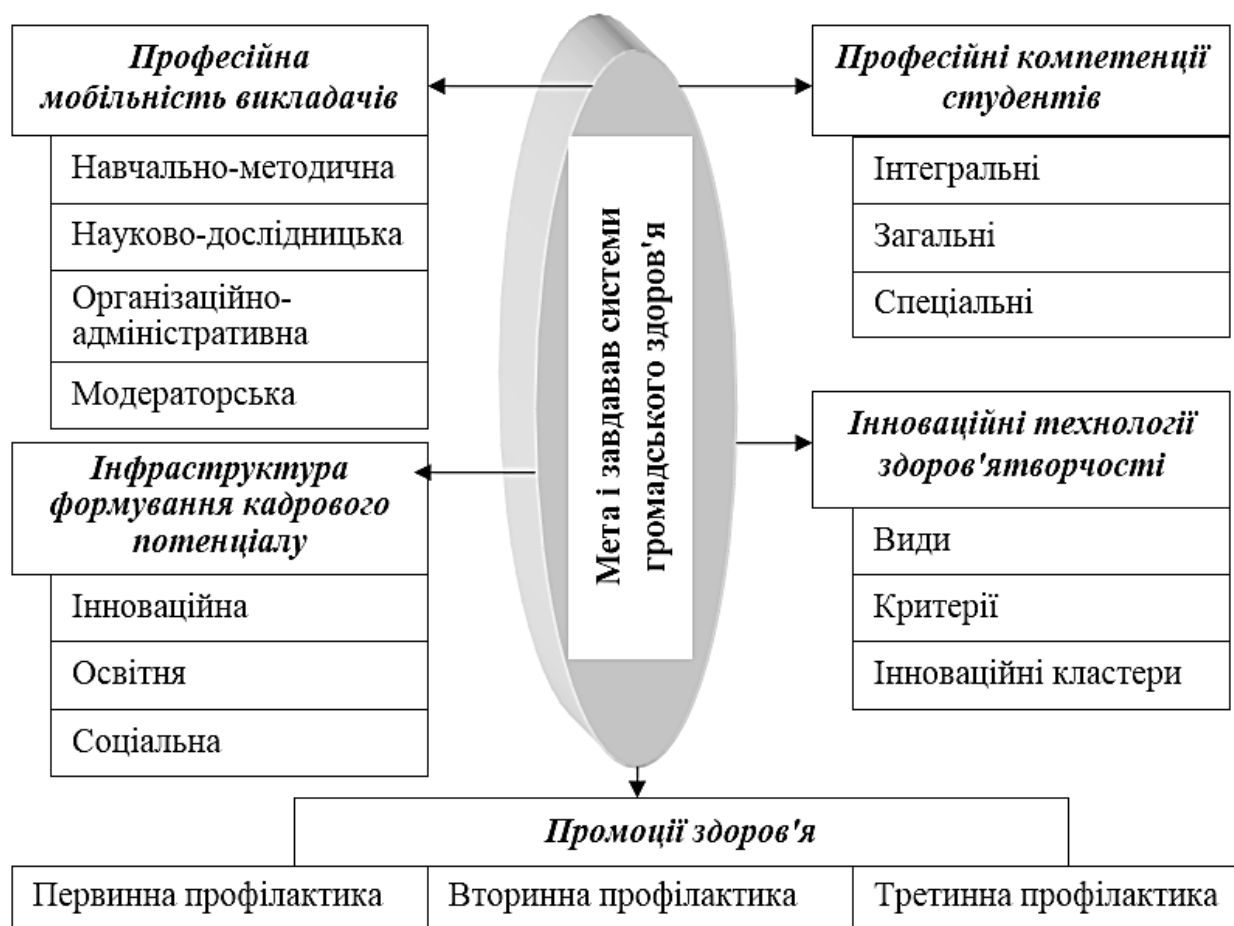

Рис. Парадигма формування кадрового потенціалу громадського здоров'я

До основних елементів інфраструктури формування кадрового потенціалу громадського здоров'я відносяться інноваційна складова (впровадження інноваційних технологій, розробка управління програмами й комплексне моделювання, інноваційна техніка в діяльності центрів громадського здоров'я), освітня складова (програма підготовки фахівців у галузі менеджменту технологій) та соціальна складова (інфраструктура лікувально-профілактичних закладів, побудова соціальних об'єктів).

Інноваційні здоров'я формуючі технології представляють собою підходи та прийоми інноваційної діяльності спрямовані на створення і матеріалізацію нововведень у медицині та суспільстві, реалізація яких

зумовить якісні зміни у здоров'ї. Поряд з цим слід зазначити, що до особливостей інновацій у сфері здоров'ятворчості відноситься значна невизначеність великих програм й комплексів інновацій, а також складність оцінки ефекту інновацій. Найчастіше в практику впроваджуються ретроінноваційні (впровадження у сучасну практику дещо забутих підходів), сутнісні (впровадження раніш невикористаних інновацій), аналогові (відомий підхід із додаванням часткового нововведення), а також комбіновані (об'єднання декількох відомих блоків) інновації.

Підвищенню ефективності здоров'я формуючих інноваційних технологій допомагає їх критеріальна оцінка: новизна, висока результативність, творче масове

застосування, однозначність розуміння, технологічність вимірів, стабільність позитивних результатів та оптимальність (досягнення високих результатів при найменших часових, матеріальних, розумових і фізичних затратах).

Прогресивному розвитку системи громадського здоров'я сприяє розроблення інноваційних технологій в рамках інноваційно орієнтованих кластерів. Вони включають в себе базові елементи створення стабільного та безпечного довкілля, проведення профілактичних оглядів, усунення факторів ризику для здоров'я, формування здорового способу життя й здоров'я у процесі навчання і виробничої діяльності. Конкретні інноваційні кластери складаються із комплексних заходів та диференціюються за наступними напрямками: обґрунтування системи заходів з формування сприятливого навколишнього середовища мешкання; моніторингу умов рекреаційної та трудової діяльності; виявлення професійно зумовлених захворювань, динамічний контроль за станом здоров'я працюючих та розробка лікувально-оздоровчих заходів; гігієнічна атестація, діагностика й профілактика професійних захворювань; створення центрів зі збереження здоров'я.

Пріоритетною ланкою профілактичної медицини у рамках кластерних груп є формування кадрового потенціалу громадського здоров'я. Його реалізація у визначальній мірі залежить від підготовки якісно нових лікарів на засадах професійної компетентності (інтегральної, загальної, спеціальної). Інтегральна професійна компетентність полягає у критичному аналізі й оцінці сучасних наукових досягнень відносно пошукових завдань з обґрунтування лікувально-профілактичних заходів, впровадження інновацій у діяльності центрів громадського здоров'я; рішення практичних проблем громадського здоров'я. Загальна професійна компетентність забезпечує виконання науково-дослідних, соціально-особистісних, комунікативних, проєктивних та організаційних заходів. Спеціальна професійна компетентність полягає в захисті персоналу підприємств від можливих несприятливих умов побуту, праці чи навчання; усунення шкідливих звичок й формування здорового способу життя, скринінг тестування стану здоров'я людини.

У діяльності центрів громадського здоров'я одне із чільних місць належить профілактиці (первинній, вторинній, третинній). Метою промоцій первинної профілактики є усунення етіологічних факторів (спричинюють виникнення розвитку специфічних захворювань) чи факторів ризику для здоров'я (спричинюють або збільшують ризик розвитку патології/прогресування хвороб за певних умов). Об'єктом промоцій первинної профілактики є джерела у зовнішньому середовищі та механізм виникнення/поширення хвороб. До їх основних принципів відносяться соціально-гігієнічний моніторинг стану здоров'я та довкілля; визначення й усунення ризиків для здоров'я; зниження до нешкідливого або технологічно можливого рівня техногенних забруднень; диференціювання заходів в залежності від специфіки виробництва та спектру

шкідливих викидів; управління абіотичними чинниками ризику.

Основними промоціями здоров'я в рамках первинної профілактики є: зменшення ризику потенційного шкідливого впливу на організм факторів довкілля; формування ЗСЖ;

заходи з попередження розвитку соматичних та нервово-психічних захворювань; попередження/запобігання нещасних випадків, травм від неприродних причин; усунення/зниження рівня впливу чинників ризику виявлених при профілактичних медичних оглядах.

Метою промоцій вторинної профілактики є раннє виявлення патологічних станів та попередження хронізації хвороб. Їх об'єктом є захворювання у гострій та підгострій стадіях. До провідних принципів вторинної профілактики відносяться гігієнічна донозологічна діагностика, яка базується на виявленні можливого шкідливого впливу середовищних чинників на функціональний стан організму; встановлення груп ризику населення через мешкання у несприятливих умовах; клініко-гігієнічна санація населення груп ризику і на територіях ризику; реабілітаційно-відновна корекція, що полягає у діагностиці оздоровлення та відновленні порушених функцій організму; організація «активної диспансеризації»; валеолого-медична оцінка й корекція способу життя; систематичне профілактичне оздоровлення населення.

Основними промоціями здоров'я в рамках вторинної профілактики є: диспансерні огляди; профілактичне лікувальне та цільове оздоровлення; медико-психологічна адаптація; зниження ризику модифікуючи чинників ризику; збереження працездатності у хворих та інвалідів; формування правильного сприйняття якості життя, що змінилось внаслідок хвороби; гігієнічне навчання пацієнтів та членів родини у зв'язку із захворюванням.

Метою промоцій третинної профілактики є: попередження можливих ускладнень в ході вже розвинутої патології. Їх об'єктом є інвалідність та передчасна смертність населення. До основних принципів промоцій первинної профілактики відносяться: систематичний лікарський нагляд та функціонально-діагностичне обстеження хронічно хворих осіб; інтенсивне проти рецидивне лікування хронічно хворих осіб у екологічно несприятливому регіоні; підвищення резистентності та рівня біологічної надійності організму. Основними промоціями здоров'я в рамках третинної профілактики є: реабілітація хворих; відновлення професійного та соціального статусу; попередження рецидивів; компенсація обмежень життєдіяльності.

До основних видів профілактичних програм відносяться: вертикальні (рішення конкретних проблем за допомогою конкретних прикладних заходів); інтегровані/горизонтальні (рішення загальних проблем довготривалими заходами); глобальні/загальні (заходи об'єднання вертикальних та горизонтальних програм).

Виділяють наступні основні типи профілактичних програм: медична – інформація про небезпечні наслідки явищ; освітня – дії, спрямовані та окремих індивідуумів із

можливістю самостійного прийняття рішення; соціально-політична – формування суспільної думки із врахуванням місцевих особливостей; «дії на благо здоров'ю» – дії на переконаннях та підвищенні відповідних мотивів.

Висновки

Система громадського здоров'я є якісно новою спеціальністю в галузі медицини і потребує нових підходів до підготовки фахівців на засадах здоров'ятворчості. Парадигма формування кадрового потенціалу

громадського здоров'я складається із шести блоків: «Мета і завдання системи громадського здоров'я», «Професійна мобільність викладачів», «Інфраструктура формування кадрового потенціалу», «Професійні компетенції студентів», «Інноваційні технології здоров'ятворчості», «Промоції здоров'я».

Перспективи подальших досліджень пов'язані із розробкою здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих інноваційних технологій на засадах персоналізованого підходу до саногенезу.

Література

1. Бердник О.В. Здоровье населения как критериальная характеристика его качества / О.В.Бердник, О.В.Добрянская, О.П.Рудницкая, Т.П.Скочко // Довкілля та здоров'я. – 2018. – № 1. – С. 4 – 8.
2. Богданов А.Е. Квалификационные характеристики и профессиональные компетенции основных медицинских специальностей применительно к ФГОС-3: психолого-педагогические аспекты и проблемы / А.Е. Богданов, В.Е.Васильев, А.А.Карабиненко [и др.] // Психология. Историко-критические обзоры и современные исследования. – 2014. – № 1-2. – С.13-48.
3. Гребняк Н.П. Здоровье населения Украины в глобальном измерении. / Н.П.Гребняк, В.А.Агарков, С.В.Грищенко С.В. [и др.] // Медичні перспективи. – 2012. – Т.ХІІ. – № 1. – С.128-134.
4. Демина Е.А. Общие и профессиональные компетенции: пути достижения результатов образования / Е.А. Демина // Среднее профессиональное образование. – 2015. – №1. – С.24-27.
5. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік / МОЗ України.- ДУ «УІСД МОЗ України». – К. – 2017. – 516 с.
6. World health statistics 2015. Part II. Global health indicators / Publications of the World Health Organization from WHO Press. – Geneva: WHO. – 2015. – P. 125 – 135.

Дата надходження рукопису до редакції: 21.03.2018 р.

**Формирование кадрового потенциала
общественного здоровья**

Н.П. Гребняк, Е.В. Кирсанова, В.В. Таранов
Запорожский государственный медицинский
университет, г. Запорожье, Украина

Цель – обоснование парадигмы формирования кадрового потенциала общественного здоровья.

Материалы и методы. В работе использована нормативная база отраслевых стандартов высшего медицинского образования, международные практики в системе общественного здоровья. Применен библиографический, аналитический методы и системный подход.

Результаты. Методологической основой развития системы общественного здоровья является инновационный подход к созданию инновационной образовательной среды по обновлению состава и структуры образовательных программ, формирование наиболее значимых для здоровьтворчества профессиональных компетенций. В методологическом плане формирование промоций здоровья базируется на первичной, вторичной и третичной профилактике в рамках саногенетической стратегии.

Выводы. Система общественного здоровья является качественно новой специальностью в области медицины и требует новых подходов к подготовке специалистов на основе здоровьтворчества. Парадигма формирования кадрового потенциала общественного здоровья состоит из шести блоков: «Цель и задачи системы общественного здоровья», «Профессиональная мобильность преподавателей», «Инфраструктура формирования кадрового потенциала», «Профессиональные компетенции студентов», «Инновационные технологии здоровьтворчества», «Промоция здоровья».

Ключевые слова: общественное здоровье, кадровый потенциал, инновационные технологии, промоции.

Formation of public health potential

N.P. Grebnyak, E.V. Kirsanova, V.V. Taranov
Zaporizhzhya State Medical University,
Zaporizhzhya, Ukraine

Purpose – to substantiate the paradigm of forming the human potential of public health.

Materials and methods. There are regulatory base of industry standards for higher medical education, international practices in the public health system are used in the work. Bibliographic, analytical methods and systems approach are applied.

Results. The methodological basis for the development of the public health system is an innovative approach to the creation of an innovative educational environment to update the composition and structure of educational programs, the formation of the most important professional competencies for health creation. The formation of health promotion in the methodological plan is based on primary, secondary and tertiary prevention within the framework of the sanogenetical strategy.

Conclusions. The system of public health is a qualitatively new specialty in the field of medicine and requires new approaches of training specialists on the basis of health creation. The paradigm of forming the human potential of public health consists of six blocks: "The aim and tasks of the public health system", "Professional mobility of teachers", "Infrastructure of the formation of human resources", "Professional competencies of students", "Innovative technologies of health", "Health promotion".

Key words: public health, personnel potential, innovative technologies, promotions.

Відомості про авторів

Гребняк Микола Петрович – д.мед.н., професор кафедри загальної гігієни та екології Запорізького державного медичного університету; пр. Маяковського, 26, м. Запоріжжя, 69035, Україна.

Кірсанова Олена Валентинівна – к.мед.н., доцент кафедри загальної гігієни та екології Запорізького державного медичного університету; пр. Маяковського, 26, м. Запоріжжя, 69035, Україна.

Таранов Володимир Володимирович – к.мед.н., доцент кафедри соціальної медицини, охорони здоров'я та ЛТЕ; пр. Маяковського, 26, м. Запоріжжя, 69035, Україна.